Koersdocument Angelslo

Emmen, 24 september 2019

Programmateam Angelslo:

Bert van der Veen, Jolien de Boer, Jasper Prick,
Ruud Paauw, Nico Klavers, Afien Faber, Arie Kiewiet,
Ed van den Akker, Brenda Jeurissen en Jannie Gortmaker

Gemeente Emmen

INHOUDSOPGAVE

Algemeen **4**

Inleiding 4

Doel programma 5

Monitoring 5

Het programma **5**

Scope programma Angelslo 5

Thema's **6**

Woningvoorraad 6

Voorzieningen 8

Verkeer 10

Aanpak openbaar gebied 12

Armoede en schulden 14

Jong Angelslo 16

Werkgelegenheid 19

Woonoverlast 20

Veiligheidsbeleving 22

Methode **25**

Rol programmateam 25

Positionering programma Angelslo 26

Dorps- en wijkgerichte aanpak 26

Integraal werken 27

Inwonersparticipatie 28

Informatiegestuurd werken 29

Communicatie **29**

Kritische succesfactoren **29**

Financiën **32**

Bijlage 1 - Totaallijst **33**

ALGEMEEN

INLEIDING

"Angelslo; een prachtige wijk, maar met problematiek"

Zo gaat het bijvoorbeeld niet goed met het woon- en leefklimaat in de wijk en er is veel sociaal-maatschappelijke problematiek zoals overlast, armoede en werkloosheid.

In 2016 kwamen er in toenemende mate meldingen van druggerelateerde overlast uit Angelslo. De inwoners van de wijk voelden zich door de gemeente niet serieus genomen.
Binnen de gemeente is er in de afgelopen twee jaar meer aandacht voor de problemen gekomen. Zo zijn er maatregelen genomen in de openbare ruimte en zijn politie en andere organisaties in de wijk intensiever gaan samenwerken. De inwoners herkennen dat het beetje bij beetje vooruit gaat.

Uit een in 2017 uitgebrachte wijkanalyse door Platform 31 wordt Angelslo bestempeld als een 'vroegsignaleringswijk'. Daarmee geven ze aan dat de wijk qua leefbaarheid nu net voldoende scoort, maar dat er sprake is van stagnatie die de voorbode is van verval. Onderzoeken vanuit de gemeente bevestigen dit beeld en bieden aanknopingspunten voor de voorgenomen aanpak.

In september 2017 is met allerlei stakeholders binnen en buiten de gemeentelijke organisatie in kaart gebracht wat de problematiek is. Uitgangspunt hierbij was het eerdere onderzoek, door collega's binnen de gemeente Emmen, waaruit onder meer de "foto van Angelslo" is voortgekomen. De afgelopen jaren is er al veel in de wijk gedaan. Helaas heeft dit er nog niet toe geleid, dat er grip op de problemen is.

Het college heeft in 2017 besloten om een taskforce in te richten voor de wijk Angelslo. Onder leiding van wethouder Jisse Otter pakte deze taskforce de meest urgente problemen op het gebied van fysieke leefbaarheid, verbetering van de sociale leefbaarheid en veiligheid in de wijk aan.

In juni 2018 is met programma Angelslo een vervolg gegeven aan deze wijkgerichte aanpak. Het programma richt zich op de aandachtsgebieden; fysiek, sociaal en veiligheid. Onder leiding van programmamanager Bert van der Veen nam programma Angelslo de rol van de taskforce over.

Het programma is dus direct van start gegaan; *De winkel is altijd open geweest!* Hierdoor is afgeweken van het normale traject van programmatisch werken. De analyse was immers deels uitgevoerd, er waren al acties/uitvoering ingezet en er was reeds een taskforce opgesteld.

Tegelijkertijd wordt ook de Woon- en leefbaarheidsvisie voor de wijk Angelslo opgsteld. Dit is een separaat document, maar geldt als belangrijk onderdeel van programma Angelslo. De Woon- en leefbaarheidsvisie benoemt de grootste fysieke opgaven in Angelslo. Deze zijn overgenomen door het programma Angelslo en vormt de basis voor het aandachtsgebied fysiek.

Inmiddels is in de collegevergadering van 5 februari 2019 een formele opdracht gegeven aan de programmamanager. De opdracht van het college is, om door middel van een integrale aanpak, oplossingen te bieden voor de opgaven in de wijk Angelslo. Het programmateam initieert, regisseert en stuurt sterk hierin.

Normaliter volgt na de opdracht aan het programma een analyse op de opgave en volgt er uiteindelijk een programmaplan. Dit programma heeft echter een andersoortig traject gevolgd en de term

programmaplan is daarom niet passend. Om die reden is gekozen voor een koersdocument. In dit document wordt de visie van het programma Angelslo gegeven, conclusies getrokken uit de diverse analyses en wordt invulling gegeven aan de opdracht van het programman.

DOEL PROGRAMMA

Bewoners ervaren Angelslo als een prettige, veilige een leefbare wijk. De woningvoorraad en de woonomgeving zijn passend voor de huidige bewoners en de bewoners van de toekomst. Bewoners voelen zich gehoord, serieus genomen en ondersteund door de gemeente. Onderlinge lijnen tussen gemeente, bewoners en organisaties worden verkort, zodat we elkaar blijvend weten te vinden. Door het vergroten en het versnellen van de samenwerking tussen inwoners en de verschillende maatschappelijke organisaties binnen Angelslo worden meer doelen gerealiseerd.

MONITORING

Het programma Angelslo is opgebouwd uit diversie thema's (zie hoofdstuk hierna). Per thema doen zich allerlei opgaven voort. Deze opgaven zullen afzonder doormiddel van projectplannen worden aangeboden. Bij elk project worden er doelen / kpi's[i] geformuleerd.

Daarnaast zijn we hierbij ook afhankelijk van een kwalitatief goede Angelslo monitor. Pilot binnen het project MM monitor (zie paragraaf Informatie gestuurd werken).

HET PROGRAMMA

SCOPE PROGRAMMA ANGELSLO

Het programma Angelslo is direct vanaf het begin gestart met adviseurs vanuit de volgende aandachtsgebieden:

1. Fysiek
2. Sociaal
3. Veiligheid

Het programmateam heeft alle beschikbare informatie vanuit de aandachtsgebieden geïnventariseerd, geanalyseerd en waar nodig geactualiseerd/aangevuld. Vervolgens zijn er meerdere gesprekken geweest met de stakeholders in de wijk en binnen de gemeente. Het is duidelijk dat er veel thema's spelen in de wijk. Op alle thema's wordt door diverse partijen inzet gepleegd (zie bijlage 1).

Bij de opdrachtformuliering zijn er ook bestuurlijk prioriteiten aangegeven (jeugd, armoede, schulden, verpaupering, verbetering woningvoorraad, overlast, werkgelegenheid, bewonersparticipatie, parkeergelegenheid en winkelcentrum).

[i] Kpi's - prestatie indicatoren zijn variabelen om de prestatie te analyseren. Deze worden nader geformuleerd bij oplevering van de afzonderlijke projectplannen.

Al deze verzamelde informatie heeft geleid tot een negental thema's waar het programma mee aan de slag gaat. Het programma richt zich vooral op thema's die vanuit de diverse analyses aandacht behoeven om zo het uiteindelijke doel te kunnen bereiken. Dit uit zich in onderstaand schema:

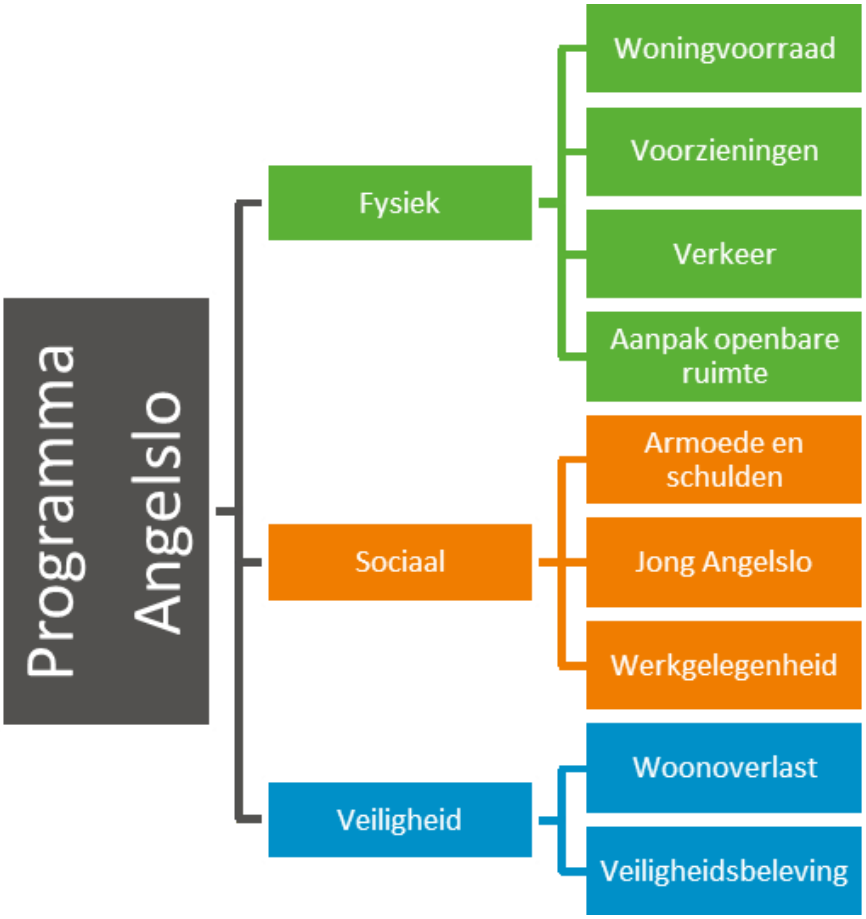

THEMA'S

Alleen aangegeven op welke thema's programma Angelslo zich richt is weinig concreet. Met dit koersdocument maken we inzichtelijk waar het programma nu concreet mee aan de slag gaat. Daarbij moet worden opgemerkt dat elk thema zijn eigen dynamiek kent en bovendien de aard van de opgave ook zeer verschillend is. Daarnaast hebben we ervoor gekozen om de concrete acties per thema op te nemen in de totaallijst (zie bijlage 1).

WONINGVOORRAAD

De gemeente Emmen staat voor grote opgaven op het gebied van de woningvoorraad. De demografische ontwikkelingen (vergrijzing, minder kinderen, bevolkingskrimp en kleinere huishoudens) vraagt een transitie van de woningvoorraad en de directe leefomgeving. Deze ontwikkelingen vallen samen met de opgaven op het gebied van verduurzaming en energietransitie.

Deze grote opgaven gelden ook voor de wijk Angelslo. Gebouwd in (vooral) de jaren '60 en '70 van de 20e eeuw, is het een typisch voorbeeld van een wederopbouwwijk. Dit betekent onder andere dat er veel eentonigheid in woningtypes is. Bovendien vergrijst de wijk snel en is meer dan 40% van de

huishoudens inmiddels 1- of 2-persoons. De woningen zijn vaak nog niet energiezuinig en lastig te verduurzamen met hun grote raamoppervlakken en (vaak) platte daken. Daarnaast ligt de bebouwing, ondanks het vele groen in de wijk, dicht op elkaar waardoor mensen de leefgeluiden van hun buren altijd horen.

De woningvoorraad in Angelslo sluit hiermee niet meer aan bij de vraag vanuit de markt. Er is een overaanbod ontstaan van goedkope rijwoningen die tegen lage prijzen (vooral) verkocht worden aan particuliere verhuurders die deze woningen (al dan niet kamergewijs) doorverhuren. Dit heeft effect op de sociale samenhang in buurten, hoe mensen met de openbare ruimte en elkaar omgaan en daarmee op de leefbaarheid. Veel van de particuliere woningeigenaren hebben daarnaast weinig middelen om hun woning goed te onderhouden, laat staan dat ze deze kunnen verduurzamen en geschikt maken voor de energietransitie.

In de huursector is sprake van een grote opgave op het gebied van verduurzaming en het, op de langere termijn, ongeschikt raken van bepaalde types woningen (denk hierbij aan de portiekflats die verspreid in de wijk staan). De relatief lagere kwaliteit van deze woningen vertaalt zich in lagere huurprijzen. Dit trekt mensen met lagere inkomens naar de wijk.

Inwoners hebben tijdens bijeenkomsten (in het kader van de Woon- en leefbaarheidsvisie) aangegeven dat ze zich zorgen maken over deze ontwikkelingen maar zelf weinig mogelijkheden zien om dit te veranderen. Veel woningeigenaren proberen hun eigen woning wel netjes te houden maar met beperkte middelen (en veel anderen die dit niet doen) blijven de resultaten ook beperkt. De hogere leeftijd van veel woningeigenaren maakt ook dat ze niet teveel meer willen investeren omdat ze dit ‘niet terug zullen zien’. De veranderende samenstelling van de bevolking in de wijk gaat met leefbaarheidsproblemen gepaard maar wordt door veel mensen als een voldongen feit gezien.

Relaties met andere onderwerpen:

Binnen het programma Angelslo heeft het thema Woningvoorraad raakvlakken met de thema’s

- (Woon)overlast
- Aanpak openbare ruimte
- Armoede en schulden
- Veiligheidsbeleving

De wijk is gebouwd voor jonge gezinnen maar wordt nu vooral bewoond door 1- en 2-persoonshuishoudens. Dit zijn enerzijds de ‘ouders’ van de gezinnen uit de jaren ’60 en ’70 die zijn blijven wonen. Aan de andere kant trekt de goedkope woningvoorraad (in koop en huur) mensen met een laag inkomen naar de wijk. Dit in combinatie met een hoge slaagkans (er is vaak wel een woning beschikbaar, zeker in de particuliere huur) maakt dat de woningvoorraad kwetsbaar is voor mensen met multiproblematiek (schulden, verslavingsproblemen, verward gedrag, overlastgevend gedrag in de woningen openbare ruimte etc.). Dit leidt sneller tot woonoverlast en botst dan ook sterk met de normen van de ‘achtergebleven’ eerste inwoners van Angelslo. Daarnaast is er ook sprake van een culturele mix in de wijk omdat het een wijk is met relatief veel inwoners van niet-westerse komaf (vooral Turks en Marokkaans).

Doel

- Angelslo is een aantrekkelijke woonwijk waar alle huishoudens in alle levensfases goed kunnen wonen.
- In 2030 is er het energiegebruik van de hele woningvoorraad in Angelslo gehalveerd ten opzichte van 2014.

Effecten

- De woningvoorraad en woonomgeving past bij de (toekomstige) vraag en doelgroepen
- Woningen hebben weer marktwaarde en toekomstwaarde (financieel en energetisch)

Monitoring

- Toename aantal woningen geschikt voor senioren, kleine huishoudens. Afname aantal woningen zonder toekomstwaarde, NVM/kadastercijfers (woningwaarde-ontwikkeling en makelaarsgegevens) burgerpeiling.

Integraliteit:

- Nauwe samenwerking met de woningcorporaties (met name Lefier).
- Opstellen projectteam (wonen, stedenbouw, openbare ruimte) samen met woningcorporatie en andere relevante partijen. Dit projectteam wordt ondersteund door een externe specialist.

Samenhang gemeentelijke aanpak woningvoorraad

De Gemeente Emmen werkt haar Woonvisie (beschrijft de volkshuisvestelijke opgave) op dorp- en wijkniveau uit aan de hand van Woon- en Leefbaarheidsvisies. Deze is in Angelslo integraal onderdeel van het programma(plan). Daarnaast maakt de gemeente prestatieafspraken met de woningcorporaties. Deze afspraken worden in Angelslo nader toegespitst.

VOORZIENINGEN

Angelslo is een van de grootste wijken in de plaats Emmen en heeft veel voorzieningen die door inwoners van de wijk zelf, maar ook daarbuiten, als belangrijk worden gezien. Uit onderzoek blijkt dat inwoners van de wijk het winkelcentrum de scholen en het wijkcentrum zeer waarderen. Dit betekent niet dat hier geen problemen zijn.

Uit de recent gehouden burgerpeiling Angelslo blijkt dat de inwoners van Angelslo het winkelcentrum waarderen om haar ruime aanbod van winkels, Wel wordt opgemerkt dat het winkelcentrum gedateerd is (uiterlijk). Er zijn aan de ene kant geen mogelijkheden voor uitbreiding (wens van supermarkten) terwijl er aan de andere kant leegstand is (de westelijke vleugel aan de Landschaplaan). Het oorspronkelijke ontwerp van het winkelcentrum (deze was toen nog niet overdekt) past niet meer in het huidige beeld. Het winkelcentrum maakt een gesloten indruk vanaf de Statenweg en een rommelige indruk vanaf de Peijserhof. Doordat hier het leeuwendeel van de (beperkte) parkeerplaatsen zijn ontstaan hier en aan de Landschaplaan verkeersonveilige situaties.

Het wijkcentrum ligt naast het winkelcentrum. Oorspronkelijk bestond het wijkcentrum uit twee wijkgebouwen (Marke en Cluft), maar er is nu één wijkcentrum. Het blijven echter wel twee gedateerde panden die inefficiënt en onoverzichtelijk zijn. Ook is het wijkcentrum gedateerd. Dit

staat het brede gebruik ervan gelukkig nog niet in de weg, maar het zijn wel zorgpunten voor de nabije toekomst.

De scholen in Angelslo hebben een wijkoverstijgende functie. Er zijn naast de basisscholen ook middelbare scholen, MBO opleidingen en een HBO instelling. Allemaal gelegen aan de Statenweg, of het verlengde daarvan. In de omliggende omgeving zorgen deze scholen voor een hoge parkeerdruk. Veel van de schoolgebouwen zijn verouderd. De toekomstbestendigheid van de huidige scholen wordt onderzocht.

Dit alles maakt investeren in het winkelcentrum, het wijkcentrum en de scholen aan de Statenweg noodzakelijk. De meest betrokken partijen (winkeliersvereniging, supermarkteigenaren, bestuur wijkcentrum, schoolbesturen) zijn hier zeer van doordrongen en er is bij een aantal van deze partijen bereidheid om hier in (mee) te investeren.

Relaties met andere onderwerpen:

Binnen het programma Angelslo heeft het thema Voorzieningen raakvlakken met de thema's

- Woningvoorraad
- Aanpak openbare ruimte
- Bereikbaarheid

Als er schoollocaties aan de Statenweg vrij zouden komen te vallen dan is de vraag hoe deze locaties ingevuld kunnen/moeten worden. De transitie van de woningvoorraad (naar kleinere woningtypen en, zeker voor ouderen, nabij voorzieningen) is een kans. De samenhang met de openbare ruimte ligt voor de hand. Het winkelcentrum, Statenweg en de scholen zijn allemaal dicht bij elkaar gelegen en hebben door hun functies en gebruik ervan veel impact op de openbare ruimte. Andersom kunnen ontwikkelingen in deze voorzieningen ook een boost geven aan de openbare ruimte eromheen. De bereikbaarheid van en in de wijk hangt ook samen met de functie van de Statenweg, het frequente openbaar vervoer voor de scholen en de grote druk op het winkelcentrumgebied op het gebied van verkeer.

Doel

- Het winkelcentrumgebied in Angelslo sluit goed aan op de Statenweg, is verkeersveilig, goed bereikbaar. Het is het hart van de wijk en staat ermee in verbinding. Parkeerproblemen rondom het winkelcentrum zijn opgelost.
- De Statenweg behoudt zijn cruciale functie van verbinding en voorziening in de wijk.
- Het wijkcentrum heeft een nieuw onderkomen gekregen.

Effecten

- Het winkelcentrum heeft toekomst, ondernemers blijven investeren, het winkelcentrum trekt voldoende publiek om financieel gezond te zijn zonder dat dit tot overlast in de wijk leidt.
- Het wijkcentrum kan op efficiënte wijze die activiteiten ontplooien en aanbieden die de wijk nodig heeft. Het draagt daarmee bij aan het langer zelfstandig wonen, welbevinden en sociale samenhang in de wijk.

Monitoring

- parkeerdruk, bezoekersaantallen winkelcentrum en wijkcentrum, aantal m2 verhuurd winkeloppervlak, burgerpeiling.

Integraliteit:

- Het programmateam werkt hierbij nauw samen met diverse interne diensten om tot een nieuw ontwerp van het winkelcentrumgebied te komen.
  - Aanstellen van een projectmanager als aanspreekpunt bij gemeente
  - Overleg met grootaandeelhouder Multivast
  - Goede contacten met winkeliersvereniging
- Het onderzoek naar een nieuw pand voor het wijkcentrum wordt in nauwe samenspraak met het wijkcentrum opgepakt.

Samenhang gemeentelijke aanpak voorzieningen:

Rondom het wijkcentrum wordt intensief samengewerkt met de collega's uit de interne organisatie verantwoordelijk is voor het beleidsontwikkeling rondom buurt-/wijkcentra. Het gemeentelijk beleid rondom winkelcentra wordt herzien. De acties in Angelslo zullen hier input voor zijn.

VERKEER

Onder het thema Verkeer vallen binnen het programma Angelslo o.a. de onderwerpen verkeersveiligheid, parkeren en bereikbaarheid. De rol van het programmateam wat betreft dit thema is met name initiëren, verbinden en zicht hebben op de problematiek en de noodzakelijke acties.

Angelslo is de drukste woonwijk van Emmen. Naast de bijna 8.000 inwoners bezoeken dagelijks ook duizenden mensen Angelslo om er te winkelen, te studeren of te werken. Daarbij rijden er ook nog eens veel fietsers en automobilisten door de wijk op weg naar hun bestemming elders. De drukte en levendigheid zijn kenmerkend voor Angelslo. Maar ze zorgen ook voor steeds meer hinder en overlast: in Angelslo vinden buitengewoon veel ongevallen plaats (meer dan in andere woonwijken). Er is sprake van filevorming op de Statenweg. Uit de inwonersbijeenkomsten Woon- en leefbaarheidsvisie en de diverse gesprekken met bewoners blijkt dat meerdere bewoners het oversteken van de Statenweg onveilig vinden. Ook zijn er de nodige parkeerproblemen. Niet zo verwonderlijk. Angelslo is immers ontworpen in de zestiger jaren toen het autobezit veel lager was dan tegenwoordig.

Doel

Inzet draagt bij aan een betere bereikbaarheid, betere verkeersveiligheid, goede wandel- en fietspaden en adequate parkeervoorzieningen.

Prioriteit

Bij een aantal onderdelen is sprake van urgentie dan wel is extra aandacht nodig:

- Met de aanleg van de ovonde en de Stadionweg is het op de Statenweg drukker geworden. Meerdere bewoners hebben aangegeven dat ze het oversteken van de Statenweg onveilig vinden. Uit de vele meldingen blijkt wel dat de routing naar het nieuwe gezondheidscentrum ook als onduidelijk wordt ervaren. Deze is aan de overzijde van het winkelcentrum gekomen, maar er is vanaf de Statenweg niet direct bereikbaar (zowel lopend als met auto). .
- Rondom het winkelcentrum zijn meerdere verkeersknelpunten, dit leidt vaak tot verkeersongevallen rondom het winkelcentrum (gegevens ongevallenregistratie). Het grootse

parkeerterrein van het winkelcentrum is uitsluitend bereikbaar via woonstraten. En ook vrachtwagens moeten door deze woonstraten rijden om de winkels te kunnen bevoorraden.
- Bij het oprijden van het parkeerterrein van het nieuwe gezondheidscentrum aan de Wendeling moet een fietspad worden gekruist. We ontvangen veel meldingen over deze onveilige verkeerssituatie.
- Er ontbreekt een voetpad op de route tussen de bushaltes en de Hogeschool Stenden / Drenthe College. Daarom lopen studenten op het drukke fietspad wat voor conflicten zorgt.
- Het doorgaande fietspad langs de Statenweg loopt op enkele locaties achter gebouwen langs en dus niet overal langs de Statenweg. Deze situatie doet zich voor bij de voormalige garage 'Hoge' (Havixhorst), bij de Voorhof (Wendeling) en ter hoogte van de Haselackers. Dit zorgt naast discomfort voor fietsers ook voor sociale onveiligheid.
- Met het doorkoppelen van de stadsbuslijnen Angelslo en Emmerhout en de introductie van Qlink 12 zijn er meer en betere reisverbindingen van en naar Angelslo gekomen. Er maken nu meer mensen gebruik van de bus. De bus rijdt nu nog over de Rondweg. Met de aanleg van een busbaan tussen de Boerschaplaan en de Laan van de Kinholt kan de dienstregeling verder worden verbeterd met kortere reistijden en dus een goedkopere reis.
- Door de bosschages en de afwezigheid van woningen voelen veel fietsers zich onveilig als zij fietsen op de Oude Markeweg, het centrale fietspad tussen Angelslo en Emmerhout.
- Er worden plannen voorbereid voor een verdubbeling van de Boermarkeweg en het ontwikkelen van de voormalige camping en Aquarena zwembad. Deze ontwikkelingen zorgen waarschijnlijk voor veranderende fiets- en autoroutes in de wijk.
- De parkeerdruk in sommige woonstraten en rondom voorzieningen als de sporthal, winkelcentrum en onderwijsinstellingen is erg hoog. Hierdoor worden auto's op trottoirs en in plantsoenen geparkeerd.
- Door de aanwezigheid van meerdere scholen is een grote verkeersdruk op de Wendeling. Dit zorgt voor opstoppingen en onveilige situaties omdat een goede kiss and ride bij het Carmelcollege ontbreekt.

Relaties met andere thema's

- Programma Emmen vernieuwt, oa aanpak Rondweg, diverse fietspaden en Boermarkeweg.
- Thema veiligheidsbeleving.
- Project aanleg Parkeerterrein Statenweg bij sporthal.
- Thema Woningvoorraad (basis Woon-en leefbaarheidsvisie).
- Onderhoudsplanningen openbaar gebied (zoals de geplande asfalteringswerkzaamheden op de Statenweg). Dit biedt kansen om de situatie te verbeteren door werk-met-werk te maken.

Effecten

- De realisatie van de diverse fietsprojecten binnen dit thema draagt bij aan betere bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en comfortabele en goede fietsverbindingen.
- Tevens sluit dit aan bij de doelstellingen verschillende plannen oa het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan GVVP, Fietsplan, Programma Emmen Centrum en Programma Bereikbaarheid.

Monitoring

- Verkeersmetingen

- Ongevallenregistratie / Verkeersveiligheidsrapportage BLIQ 2015-2018.
- Meldingen bij meldpunt Veilig Verkeer

Integraliteit

Met integraal werken wordt nadrukkelijk de afstemming gezocht met en tussen de diverse programma's Emmen Vernieuwt, Wonen en Angelslo. Integraal werken betekent ook dat medewerkers van lokale teams met hun partners samenwerken en hun aanpak adequaat op elkaar afstemmen om tot een samenhangende aanpak te komen.

AANPAK OPENBAAR GEBIED

Door allerlei omstandigheden is Angelslo geworden tot een kwetsbare wijk. Onder andere door de economische crisis en werkloosheid. Maar ook doordat de corporatie en pensioenfondsen een groot deel van hun huizenvoorraad heeft verkocht en het de nieuwe eigenaar vaak ontbreekt aan middelen voor onderhoud. Verder zijn vele woningen aan investeerders verkocht die geen binding hebben met de wijk. Daarnaast kan ook de gemeente de hand in eigen boezem steken door het sobere onderhoudsbeheer van het groen en grijs. Dit geeft een meer verpauperd beeld en dat heeft een negatieve invloed op de veiligheidsbeleving.

Angelslo verdient een impuls om het woongenot en de uitstraling te verbeteren. In Angelslo is de kracht en de dynamiek van de samenleving aanwezig. Dit blijkt uit de vele activiteiten die worden georganiseerd door groepen inwoners. Bijvoorbeeld 'de zwerfkei', taalcafé Kerspellaanflat, Kunstproject Hoitingeslag, diverse opruimacties zwerfvuil door inwoners. Verschillende partners participeren hierin, zoals Sedna, Buurtsupport, Lefier en de gemeente. Dit biedt kansen om deze krachten te bundelen. Een krachtige en goed functionerende EOP is hierbij noodzakelijk. Samenwerking tussen de verschillende partners en de EOP heeft een positieve impuls nodig. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen liet recent zien dat een verloederde omgeving daadwerkelijk leidt tot gedrag waarin mensen het niet zo nauw nemen met de regels. Dat mensen zich in zo'n omgeving ook minder veilig of prettig voelen. In de buurten waar verpaupering niet wordt aangepakt neemt de leefbaarheid snel af. Een verpauperde buurt tast daarnaast het veiligheidsgevoel van de bewoners aan.
Binnen de wijk zijn duidelijke verschillen per straat/buurt . Ook is er sprake van gespikkeld bezit. De samenwerking en de werkzaamheden voor zowel de huur als particuliere woningen zullen op elkaar afgestemd moeten worden .

Doel

Investeren in een toekomstbestendige wijk. Het weer leefbaar maken van Angelslo. Terug naar een vitale wijk. Dit vereist een concrete integrale vernieuwingsaanpak . De gemeente is zich hierbij bewust van de aanwezige kwaliteit in de wijk en is bereid om samen met haar partners woningbouwcorporaties, Sedna en haar inwoners te faciliteren en te investeren in de wijk.

Dit maakt het voor de inwoners van de wijk mogelijk om zelf bij te dragen aan de aanpak en het beheer van hun eigen leefomgeving . We ontwikkelen betrokkenheid en verantwoordelijkheidsgevoel door inwoners uit de wijk te laten mee doen in de openbare ruimte.. De (sociale)leefbaarheid neemt toe en de verpaupering neemt af . Hierdoor wordt het veiligheid gevoel bij de inwoners vergroot.

Integrale samenwerking

De opdracht van het college is, om door middel van een integrale aanpak, oplossingen te bieden voor de problemen in de wijk Angelslo.

Daarom zal er geïnvesteerd moeten worden in wijkvernieuwing om te bewerkstelligen dat de neerwaartse spiraal wordt doorbroken .Terug naar een vitale, duurzame en veilige wijk. Hiervoor is het noodzakelijk om de krachten te bundelen. Net als verbetering van de veiligheid zelf, raakt verbetering van de veiligheidsbeleving het terrein van veel uiteenlopende organisaties en portefeuilles. Van woningbouw tot welzijn, van openbare orde en veiligheid tot openbaar vervoer: dit vraagt om een integrale aanpak met de gemeente als regisseur.

Deelnemers zijn de personen/instanties die een bijdrage gaan leveren in de aanpak van het project. Dit team kan dynamisch zijn in de verschillende fases van het project. Afhankelijk van de inhoud van het project zijn de volgende deelnemers in beeld voor het team: wijkbewoners, Gemeente/programmateam en lijnorganisatie (teams Woon- en leefbaarheidvisie, Veiligheid enz), erkende overlegpartner (EOP), wooncorporaties (Lefier, grootste verhuurder Angelslo) en Domesta (beperkt bezit), Buurtsupport, Sedna, Pro-Emmen en aannemer.

Aanpak

<u>Spoor 1 – clusteraanpak Angelslo</u>

Vanuit het buurtonderzoek door Sedna in cluster 3 (de wijk is verdeeld in een aantal clusters) gehouden in 2018/2019 waar bewoners hebben aangegeven behoefte te hebben aan buurtvernieuwing. De wens is een soortgelijke aanpak als bij het eerdere project Kerspellaan 34/74. Gelet op het slechte onderhoud van de voetpaden en het openbaar groen ligt bij het programmateam de voorkeur voor het starten van een buurt vernieuwingsproject bij cluster 3 (Kerspellaan en de zijstraten zie tekening 1) Om op het project Kerspellaan aan te sluiten wordt gestart aan de Fokkingeslag 2/34 ,aansluitend of gelijktijdig Fokkingeslag 36/74. Vervolgens wordt de buurtrenovatie uitgebreid naar de andere straten in Cluster 3.

Tekening 1 project gebied

Spoor 2 – klein leed

Met deze aanpak zijn de kleine dagelijkse problemen nog niet opgelost. Bewoners kunnen daar niet altijd jaren op wachten. Dit vraagt om een tweede spoor: hoe wordt omgegaan met deze vraagstukken;

- Wat kan in het reguliere onderhouds en beheerproces worden opgevangen (gebeurt misschien al)?
- Waar is aanpassing nodig (bijvoorbeeld verandering onderhoudsintensiteit Emco op locaties of prioriteren van project Zwerfafval voor Angelslo)?
- Hoe wordt dat ingericht richting bewoners?

Spoor 3 – quick wins

Nagaan of er quick wins te maken zijn door grote verschuivingen te realiseren in bijvoorbeeld de wegenbeheerplanning, bomenonderhoud, Emmen Vernieuwt of andere (nog) in de toekomst geplande projecten.

Beoogde effecten

Structuur in de aanpak. Scope van het project duidelijk. Keuze is gemaakt voor straat/cluster.

Fasering

Buurtschouw door inwoners en professionals. Duidelijkheid over de opgave en betrokkenheid door bewoners te creëren. Daarna wordt uitvoeringsplan opgesteld, waar concreten activiteiten worden benoemd. Tevens duidelijkheid over taken, rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren. Voor de uitvoering wordt uit de groep deelnemers een projectleider aangesteld.

De uitvoering van de werkzaamheden vindt plaats binnen de vooraf gesteld termijn.

Afrondend zal het project in samenspraak met inwoners worden geëvalueerd en getoetst op planning, financiën/kosten, informatievoorziening/communicatie, kwaliteit en resultaat. Ook de buurt zal gevraagd worden naar hun bevindingen. Als het projectteam hiermee akkoord is kan gestart worden met de volgende straat.

De planning wordt definitief vastgesteld met de deelnemende partijen.

ARMOEDE EN SCHULDEN

Armen zijn mensen, gezinnen of groepen mensen van wie de middelen (materieel, cultureel, sociaal) zo beperkt zijn, dat zij uitgesloten zijn van de minimaal aanvaardbare levenspatronen in het land waarin zij leven' (definitie in SAM-beleid).

Armoede gaat over veel meer dan een laag inkomen en materiële zaken. Armoede gaat ook gepaard met sociaal isolement en schaamte om niet mee te kunnen doen aan de (consumptie) maatschappij. Verder heeft armoede ook een negatieve invloed op de gezondheid en de gezondheidsbeleving.

Relaties met andere thema's

Gezondheid

Uit het onderzoek Gezondheid in de wijk blijkt dat de inwoners van Angelslo op alle 8 gemeten gezondheids-thema's (mobiliteitsbeperking, beperkt vanwege gezondheid, matig of hoog risico op angst of depressie, onvoldoende regie op eigen leven, matig tot zeer slechte ervaren gezondheid, geen vrijwilligerswerk, eenzaam) slechter scoren dan de gemiddelde wijk in de gemeente Emmen. Deze scores worden voor een deel beïnvloed door de leefstijl van de inwoners Angelslo. In Angelslo wordt minder dan gemiddeld gesport en is het deel mensen dat kampt met overgewicht of obesitas bovengemiddeld hoog. Ook wordt er in Angelslo meer gerookt dan gemiddeld.

Werkgelegenheid

Algemeen wordt aangenomen dat betaalde arbeid één van de manieren is om uit de armoede te komen.

Woonoverlast & Woningvoorraad

Het RIGO (Research & Advies Woon-, werk- en leefomgeving) onderzocht in 2018 voor Aedes, de vereniging van woningcorporaties, de relatie tussen volkshuisvesting en kwetsbare groepen. Het onderzoek 'Veerkracht in het corporatiebezit - Kwetsbare groepen en leefbaarheid' signaleert dat nieuwe huurders van corporatiewoningen de afgelopen decennia steeds vaker een laag inkomen en een lage opleiding hebben. Daarnaast kampen zij vaker met psychische en fysieke problemen. Deze trend is het gevolg van het (landelijke en lokale) beleid waarin is ingezet op een kleinere sociale huursector die meer doelmatig wordt ingezet ten behoeve van de huisvesting van de doelgroep van beleid. De onderzoekers concluderen dat er een directe relatie bestaat tussen een toename van bewoners met persoonlijke problemen en een verslechtering van de leefbaarheid

Doel

Het thema heeft tot doel om met een integrale, duurzame inzet en goed bereikbare, laagdrempelige dienstverlening meer mensen met een laag inkomen te helpen de negatieve gevolgen van armoede tegen te gaan.

Effecten

- We bereiken via nieuwe communicatie-instrumenten meer mensen met een laag inkomen
- Er is een programma gedraaid om de gezondheidsproblematiek samen met de inwoners aan te pakken
- We bieden ondersteuning aan statushouders
- Vroegtijdige signalering en acteren op armoede
- Vroegtijdige signalering en acteren op benodigde schuldhulp
- Minder mensen in een schulden- of armoedesituatie.

Monitoring

Monitoring gebeurt via applicaties die bij onze gemeente in gebruik zijn:

- CIV/SAM (Participatiewet)
- Allegro (Schulddienstverlening)

- Informatie gestuurd werken via de Emmen Monitor

Integraliteit

Met het integraal werken gaan we uit van de situatie en het vraagstuk van de inwoner met een bijstandsuitkering of laaginkomen(vraag). We gaan de ondersteuningsbehoefte bij de bewoners of bij maatschappelijke organisaties in de wijk ophalen. Op basis van de geformuleerde vragen zoeken we samenwerkingspartners om een gezamenlijke aanpak op de ondersteuningsbehoefte op te stellen en uit te voeren.

JONG ANGELSLO

Jong Angelslo gaat over kansen creëren voor jongeren. Daarbij gaat het er ook over om dat te doen op een andere manier dan tot nu toe gedaan werd. Een proces waarin er ruimte is om op andere manieren te kijken naar de jongeren. Om op andere manieren te denken en vanuit daar andere manieren van doen te ontwikkelen. De kern van de aanpak gaat over co-creatie. Het gaat over samenwerken met, in plaats van praten over of bedenken voor.

Het is een ontwikkelproces.

<u>Fase 1 is inmiddels afgerond.</u>

Fase 1 hield in: actieonderzoek, inventarisatie van de problematiek en op zoek naar een gedeeld wensbeeld.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er een slecht pedagogisch klimaat heerst in de wijk Angelslo.

Er lijkt geen samenwerking plaats te vinden tussen partijen waardoor een ‘gevoel van alleen staan in’ en ‘geen vat krijgen op’ de situatie gehoorde uitspraken zijn.

De aanpak vanuit het traject Jong Angelslo wordt dan ook met open armen ontvangen.

Door middel van gesprekken met de groepen 8 van de beide basisscholen (OBS Angelso en CBS ’t Twiespan) is in drie sessies opgehaald en besproken wat de kinderen ervaren in de wijk en waar ze behoefte aan hebben. De gespreksleiders (Up to Us en de jongerenwerker van Sedna) zijn geschrokken van wat ze terug kregen van de kinderen. Deze kinderen zijn zich bewust van hun omgeving en wat ze daarin tegenkomen. De mooiere delen van Angelslo qua groen en ruimte, worden bevuild door drugsafval en lachgaspatronen. Het is opgevallen dat de kinderen dachten een bepaalde (stoere) houding aan te moeten nemen met eenzelfde taal. In sessie 2 werd dit al beter en in sessie 3 was dit meer zoals je mag verwachten van kinderen in deze leeftijd. Wat hier dus ook uit geleerd mag worden is, dat blijvende aandacht en oog hebben voor de kinderen en jongeren van essentieel belang is.

Wat verder uit het onderzoek naar voren is gekomen, is dat er met het wegvallen van Catch, er een plek is weggevallen voor de jongeren om te kunnen zijn. Met als gevolg dat deze groep nu op straat hangt. Voornamelijk bij OBS Angelslo.
Dit brengt overlast en een gevoel van onveiligheid met zich mee voor de buurtbewoners in de omgeving van het schoolplein.
De jongerenwerker, die aangesteld is op 1 april jl. heeft inmiddels goed contact met deze groep.

Het gaat om een groep van soms zelfs zo'n 75 jongeren in de leeftijd van ongeveer 7 t/m 17 jaar. De ouderen corrigeren de jongeren, maar de jongeren worden daarbij ook wel ingezet om klusjes te klaren voor de oudere jongeren. Een zeer verontrustende ontwikkeling als je beseft dat dit dus onderdeel is van hoe deze jongere groep opgroeit en op straat opgevoed wordt.

Fase 2 is aangebroken.
In deze fase gaan we de eerste toekomstbeelden die we in fase 1 hebben opgehaald, bij professionals, en kinderen/jongeren vertalen naar concrete experimenten. Op basis van het designthinking-proces (methode om op een creatieve manier problemen op te lossen, waarbij de mens centraal staat) gaan we aan de slag met de vertaling van de dromen en wensen naar het doen. Waar mogelijk zorgen we dat de experimenten zo veel mogelijk aansluiten bij doelen en rollen van bestaande organisaties. Zo versterken we het lokale draagvlak, hebben we meer mankracht en is de kans op lange termijn borging en inbedding het grootst.

Aan het einde van 2019 breekt fase 3 aan:
In deze fase gaat het om de inbedding van de resultaten en inzichten. Wat is er nodig om de in gang gezette verandering in mindset van jongeren, professionals en overige betrokkenen ook daadwerkelijk te laten blijven bestaan? Hoe kunnen we uit de experimenteerfase komen en zorgen dat de veranderingen (waar gewenst) ook breder uitgerold en ingezet kunnen worden? Wat is daarvoor nodig?

Relaties met andere thema's:
Jong Angelslo heeft een relatie met meerdere thema's uit het programma. Voornamelijk de thema's voorzieningen, aanpak openbare ruimte, veiligheidsbeleving en werkgelegenheid hebben een relatie. Hierover is ook al iets gezegd in de inleiding.

Buiten dat de wijk op sommige plekken wel mooi en groen is, geven jongeren aan dat de wijk er zo 'somber' uit ziet. Zoals vermeld in de inleiding missen jongeren een plek waar ze kunnen zijn. Een plek binnen. Nu hangen ze op een schoolplein en voor wifi gaan ze naar de Jumbo in het winkelcentrum. Vooral het hangen op het schoolplein heeft dus een negatief effect op de veiligheidsbeleving van de buurt.

Daarbij hebben de jongeren een aantal wensen aangegeven voor het speelveld, o.a. doeltjes en een watertappunt zoals in Emmerhout.

Het werkloosheidscijfer voor jongeren ligt ook hoger dan het gemiddelde in de gemeente Emmen.

Doel:
Samen met jongeren en andere betrokken partijen tot een aanpak te komen, die de weg opent naar meer kansen voor meer jongeren en die weg beweegt van de overlastgevende en negatieve aspecten die nu de boventoon lijken te voeren in de wijk Angelslo (Bron: offerte Meer kans voor jongeren-Angelslo).

We werken toe naar een positief pedagogisch leefklimaat.

Effecten:

- Een omgeving waarin het voor de jongeren veiliger en prettiger opgroeien is.
- Verbeteren van de leefbaarheid.
- Jongeren en andere buurtbewoners komen meer tot elkaar.

- De veiligheidsgevoelens van de buurtbewoners wordt positief beïnvloed.
- Er wordt, waar mogelijk, voorzien in behoeften van jongeren (die ze zelf aangegeven hebben).
- Voor de langere termijn is deze aanpak geborgd bij o.a. Sedna en andere partijen in de wijk die op dit thema van belang zijn.
- Jongeren voelen zich serieus genomen door de gemeente en andere betrokken partijen.
- Een meer toekomst- en actiegerichte werkwijze.
- Stevige basis in visie en aanpak waardoor nieuwe initiatieven ontwikkeld kunnen worden.
- Aangestelde jongerenwerker ontwikkelt een duurzame relatie met de jongeren in de wijk.

Monitoring:
Cijfers gebiedsscan politie (onderwerp: jeugdoverlast).

MM-meter

Integraliteit:
Een kernteam Jong Angelslo met vertegenwoordigers van de gemeente, Sedna en Up to us komt elke paar weken samen om de voortgang en volgende acties te bespreken.

Daarbij maken de leden van de gemeente deel uit van het overkoepelende programmateam Angelslo om een goede verbinding te houden.

Voor het thema Jong Angelslo is ook iedere paar weken een overleg georganiseerd bij wethouder Kleine. Aan tafel zitten Marloes Dekker en/of Romy Misran van Up to Us, Karin van der Hoeven (verantwoordelijke vanuit Sedna), Mirjam Gorter (jongerenwerker Sedna) en Brenda Jeurissen (als beleidsmedewerker jeugd betrokken bij Jong én Programma Angelslo).

Samenhang:
Binnen en buiten onze organisatie zijn, naast de leden uit het kernteam en programmateam, verschillende partijen bezig met activiteiten/werkzaamheden rondom jeugd en jongeren. Het is van groot belang deze partijen te vinden in alles wat we doen en met elkaar te verbinden.

Hierbij valt te denken aan:

- Sedna (niet alleen jongerenwerker)
- Politie
- Basisscholen
- VO-scholen
- MBO-scholen
- Buurtsportcoaches
- Wijkvereniging (EOP)
- Stichting de Toegang

<u>Relatie met Jong Emmen:</u>
Up to Us heeft de opdracht van de gemeente Emmen om het traject van Jong Angelslo in 2019 te begeleiden. Zij doen dit in samenwerking met Sedna.

Daarbij heeft Up to us ook de opdracht om met het traject Jong Emmen met, voor en door jongeren een jeugdagenda samen te stellen.

Tevens is Up to Us de moederorganisatie van Jimmy's Emmen.

Het is belangrijk te benadrukken dat Jong Angelslo en Jong Emmen geen verlengde zijn van elkaar of op een andere manier met elkaar verbonden is dan de opdrachtnemer.

De namen van de trajecten doet denken dat Jong Angelslo, Jong Emmen in het klein is. Dit is niet het geval. De behoeften van jongeren is in beide een belangrijk onderdeel, maar in een andere context en vanuit een andere oogpunt.

WERKGELEGENHEID

Uit beschikbare cijfers kan worden berekend dat in Angelslo ongeveer 7% van de bevolking van Emmen woont en dat 14 % van de niet-werkende werkzoekenden daar wonen. Kwetsbare groepen blijken jongeren en statushouders maar de werkloosheid is in alle leeftijdsgroepen hoog. Deels wordt deze werkloosheid verklaard door het feit dat in Angelslo de huizen staan waar mensen met een laag inkomen kunnen wonen. Zo kon bijvoorbeeld voor veel statushouders juist daar woonruimte gevonden worden. Daarnaast kent Angelso een groep 'werkende armen', vaak wordt deze armoede veroorzaakt door werken in deeltijd of door het onvoldoende in staat zijn om opdrachten te verwerven als ZZP-er.

Relaties met andere thema's:

Het thema Werkgelegenheid heeft vooral relaties met de thema's Jong Angelslo en Armoede en schulden. Met Jong Angelslo vanwege het hoge percentage werkloze jongeren en de impact die dit heeft op het functioneren van deze jongeren en op de groep waar zij deel van uit maken. De relatie met Armoede en schulden is evident en daarmee ook de relatie met het functioneren van de wijk.

Doel:

Terugdringen van werkloosheid/lage arbeidsparticipatie in Angelslo.

Effecten:

- Verbeterde inkomenspositie en deelname aan de samenleving.
- Hogere effectiviteit van de inzet door betrokken professionals.
- Verbeterde financiële situatie
- Uitbreiden/versterken van sociaal netwerk
- Positievere zelfwaardering waardoor betere omgang met eventuele persoonlijke problematiek
- Mogelijk minder financiële ondersteuning door overheid nodig (toeslagen bijv.)
- Meer inkomsten, betekent mogelijkheid tot het kopen van gezondere voeding en dus een positieve bijdrage aan de gezondheid
- Meer inkomsten, zou kunnen betekenen dat beter onderhoud van woning en eventuele tuin mogelijk is, waardoor verloedering tegengegaan wordt.

Monitoring:

Zowel voor de aanpak als voor de monitoring is een goed informatiesysteem onontbeerlijk. We maken gebruik van:

- CIV/SAM (uitstroom uit Participatie uitkering meten)
- Allegro (gemeentelijke applicatie om Schulddienstverlening te meten.
- Emmen Monitor

Integraliteit:

We werken op dit thema nauw samen met onze contract- en andere samenwerkingspartners. Door met contractpartners bindende afspraken te maken en samenwerkingspartners daartoe uit te nodigen dragen we bij aan efficiëntere en effectievere inzet van betrokken instanties. Vanuit het programmateam zijn we gericht op deze samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de doorstart van 'de Werkfabriek' (voorheen onderdeel van Cvites) met Menso, Buurtsupport en Lefier.

Samenhang:

Voor een gerichte aanpak en monitoring is het wenselijk om informatie uit gemeentelijke en andere systemen inzichtelijk te hebben. Het ontbreken van goede informatie bemoeilijkt de aanpak. Onderdeel van de aanpak in Angelslo is dan ook de bijdrage aan de ontwikkeling van de Emmen Monitor.

Binnen en buiten onze organisatie zijn, naast de leden uit het programmateam, verschillende partijen actief in het begeleiden naar werk, studie of stage en inkomen. Het is van groot belang deze partijen te kennen en waar mogelijk elkaar te versterken en informatie te delen.

WOONOVERLAST

In Angelslo ervaren bewoners regelmatig woonoverlast, zoals geluidsoverlast van buren, vervuilde tuinen en woningen, viezigheid van dieren, verloederde en vervallen panden of ernstige overlast door drugshandel. Dit blijkt mede uit de gebiedsscan van de politie, maar ook uit de burgerpeiling Angelslo 2018 blijkt dat inwoners van de wijk Angelslo meer overlast van buurgenoten ervaren dan gemiddeld over de gehele gemeente Emmen. Diverse stakeholders bevestigen dat inwoners van Angelslo veelvuldig te maken krijgen met woonoverlast. De inwoners zelf gaven dit ook aan in de bijeenkomsten in het kader van de Woon- en leefbaarheidsvisie.

Bij woonoverlast gaat het om overlast tussen buurtbewoners onderling, vaak als gevolg van botsende leefstijlen. Aanhoudende overlast kan het woongenot en gevoel van veiligheid van bewoners ernstig bedreigen. Woonoverlast kent vele uittingsvormen, zoals geluidsoverlast, geuroverlast, dreigende taal, hinderlijk bezoek of overlast door dieren. De oorzaak van overlastgevend gedrag is divers en in bepaalde gevallen complex.

De gemeente Emmen hanteert de volgende definitie voor woonoverlast:

Woonoverlast is hinder die in, vanuit en rondom een woning kan worden veroorzaakt. De overlastgever en of degenen voor wie hij verantwoordelijk is vertonen overlastgevend gedrag en of laten juist na bepaald gedrag te vertonen waardoor een onplezierige ervaring bij omwonenden wordt veroorzaakt.

Doel:

Overlast wordt voorkomen (proactie/preventie) danwel in een zo vroeg mogelijk stadium duurzaam opgelost (preparatie). Indien dat niet mogelijk blijkt wordt in overleg met de diverse betrokken partijen ingezet met zwaardere bestuursrechtelijke, privaatrechtelijke of strafrechtelijke maatregelen (repressie) om de overlast uiteindelijk te doen stoppen.

Effecten:

- Een omgeving waarin het veiliger en prettiger wonen is.
- De leefbaarheid neemt toe.
- Het imago van de gemeente en corporaties neemt toe.
- De veiligheidsbeleving wordt positief beïnvloed.
- Het terugdringen van de schade door overlast en verloedering levert een besparing op.

Monitoring

- Gebiedsscan politie
- Burgerpeiling Angelslo
- Veiligheidsmonitor (Emmen Oost).

Integraliteit:

Om de integraliteit voor dit onderwerp te waarborgen wordt er een tactisch / strategisch overleg woonoverleg Angelslo aangesteld. Dit overleg bestaat uit: programmamanager Angelslo, programmalid aandachtsgebied openbare orde en veiligheid, hoofdinspecteur Politie, teamleider Gebiedstoezicht en teamleider Toezicht en Handhaving. Dit overleg komt structureel bij elkaar.

Relaties met andere thema's:

Het thema woonoverlast raakt diverse andere thema's. Dat maakt dat het thema zeer breed en daardoor lastig aan te pakken. Hieronder een schets van een aantal raakvlakken.

<u>Armoede en schulden</u>

Uit de Woon –en leefbaarheidsvisie valt op te maken dat de woningprijzen in de wijk Angelslo lager zijn dan gemiddeld in Emmen. Deze goedkopere woningen zijn in de wijk geclusterd aanwezig. De gevolgen daarvan zijn op diverse manieren merkbaar bij het thema woonoverlast. Huisvesting geldt voor elk huishouden als een flinke kostenpost. Logischerwijs zoekt men naar een betaalbare woning. Goedkopere huisvesting trekt daardoor, maar ook door passend toewijzen[ii], huishoudens met een lager inkomen. Uit financiële overwegingen, wordt er weinig onderhoud gepleegd aan de woning en/of tuin. Ook komt voor dat mensen slechte materialen toepassen waardoor een rommelig beeld ontstaat. Verschillende inwoners geven aan dat hiervan sprake is in Angelslo. Zij zien slecht onderhouden achterpaden, schuttingen en tuinen. Dit wordt versterkt door de clustering van de goedkopere woningen.

<u>Woningvoorraad</u>

Ook geldt in Angelslo dat de woningen dicht op elkaar gebouwd zijn. Deze dichtheid wordt als negatief bestempeld. Ook hier raakt men het thema woonoverlast. Immers, hoe dichter mensen op elkaar wonen, hoe meer zij immers meekrijgen van elkaars (soms tegenstrijdige) leefstijlen. Dit kan spanningen met zich meebrengen. Daarnaast zijn de woningen verouderd en daardoor gehorig.

[ii] Huishoudens met een laag inkomen, komen ingeval van een huurwoning in aanmerking voor een goedkope woning. Mensen met een hoger inkomen, komen in aanmerking voor een duurdere huurwoning.

Tenslotte wordt de verkoop van goedkope woningen aan particuliere verhuurders gezien als groot probleem, zeker wanneer die woningen vervolgens de kamers apart verhuurd worden. Het is algemeen bekend dat dergelijke woningen sneller tot overlastsituaties leidt. De woning wordt immers door meerdere individuele volwassen personen gedeeld. Daarnaast speelt hierbij ook het risico dat dergelijke woningen slecht onderhouden worden.

<u>Personen met verward gedrag (buiten scope programma Angelslo)</u>

Zoals in de inleiding aangegeven zijn de oorzaken van overlastgevend gedrag divers. Wel valt op dat dit gedrag in veel gevallen veroorzaakt wordt door kwetsbare overlastgevers. In de volksmond wordt gesproken over mensen met verward gedrag. We gaan er vaak vanuit dat mensen met verward gedrag psychiatrische problemen hebben maar dat is zeker niet het geval. 1/3 van de mensen heeft psychiatrische problematiek, 1/3 van de mensen heeft een licht verstandelijke beperking en 1/3 van de mensen heeft andere problemen zoals bijvoorbeeld een verslaving, dementie of gezondheidsproblemen.

Over het algemeen kan gezegd worden dat mensen met verward gedrag moeite hebben om hun leven op de rails te houden. Dit kan komen omdat de samenleving te complex is geworden, ze niet de juiste hulp krijgen of mijden of in een sociaal isolement verkeren. Ze veroorzaken soms ernstige overlast, vertonen verward gedrag en/of agressief gedrag en zijn moeilijk aanspreekbaar. Als we de gebiedsscan van de politie bekijken zien we dat er relatief veel overlastmeldingen worden gemaakt betreffende personen met verward gedrag.

Gemeentelijke aanpak woonoverlast:

Vanuit openbare orde en veiligheid wordt ook ingezet op de aanpak van woonoverlast. Deze aanpak richt zich in eerste instantie op het opstellen van een gemeentebrede integrale procesaanpak. Eind oktober / begin november zal er vanuit openbare orde en veiligheid een tweedaagse worden georganiseerd om meer gestalte te geven de procesaanpak. De bijeenkomsten hebben als doel om een integrale werkgroep te vormen die een procesaanpak met elkaar opstelt.

De uitkomsten van die werkgroepen kunnen direct in de praktijk worden gebracht binnen programma Angelslo. Dit werkt ook andersom. De aanpak van programma Angelslo is immers ‘direct erop af ‘. Hierdoor zijn er diverse experimentele acties (reeds) ingezet. De werkgroepen van deze gemeente brede aanpak kunnen zich door deze acties laten inspireren en meenemen in haar uiteindelijke procesaanpak. Hierdoor wordt gestalte gegeven aan dit schema.

VEILIGHEIDSBELEVING

We leven in een tijd waarin we veiliger zijn dan ooit: (samen)leven is echter nooit zonder risico’s. Het gaat erom hoe jij als persoon die risico’s ervaart en hoe of je er mee om kunt gaan. In navolging van de Britse criminoloog Loader gaan we er vanuit dat een mens zich veilig weet: *wanneer hij het gevoel heeft dat hij de risico’s in zijn omgeving met redelijk vertrouwen het hoofd kan bieden.*

Dat de kans dat je slachtoffer wordt niet groot is, wil niet zeggen dat men zich ook altijd veilig voelt. Sterker nog; al jarenlang is er een trend waarneembaar waarin het veiligheidsgevoel van mensen niet strookt met de reële kans op slachtofferschap. Ook in de wijk Angelslo is die trend aanwezig.

Uit de cijfers van politie blijkt, dat de kans op slachtofferschap in de wijk Angelslo niet hoger is dan in de rest van de gemeente Emmen. In de veiligheidsmonitor 2017 viel al op, dat de inwoners van het gebied Emmen Oost (Emmerhout, Barger Oosterveld en Angelslo) zich onveiliger voelen dan de inwoners van de rest van de gemeente Emmen. Het gevoel van onveiligheid is 's avonds op straat en in en om de eigen woning. Ook toonde de veiligheidsmonitor aan dat inwoners in Emmen Oost vaker dan gemiddeld vermijdingsgedrag (doet 's avonds de deur niet open, loopt of rijdt om), vertonen. Deze cijfers gaan echter over een breder gebied dan Angelslo, maar worden echter wel bevestigd door de "Burgerpeiling Gemeente Emmen - wijk Angelslo".

Veiligheidsbeleving heeft dus niet enkel te maken met een berederneerd ongevallenrisico of concreet slachtofferschap. In veel gevallen is het gekoppeld aan gevoelens van onbehagen en met onzekerheid over de toekomst. De gevoelens van onbehagen en onzekerheid over de toekomst worden gevormd door een breed spectrum van onderwerpen (immigratie, spanningen tussen religies, tekorten in de zorg of het klimaat) en verschilt ook nog eens van persoon tot persoon.

Goed beschouwd is veiligheidsbeleving dus een tamelijk vaag containerbegrip. Het kan zich namelijk richten op allerlei risico's. Het omvat dan ook een bonte verzameling van gedachten, percepties, emoties en gevoelens. En die zijn bovendien vaak ook nog weer anders voor elke persoon en voor elke situatie.

Relaties met andere thema's:

Uit bovenstaande blijkt wel hoe breed het thema veililgheidsbelevig is. Inzet op de 8 genoemde thema's binnen het programma Angelslo hebben invloed op de leefbaarheid en veiligheidsbeleving van de bewoners.

Het gaat om gevoelens van onbehagen en onzekerheid over de toekomst. Je zou kunnen stellen dat het programma Angelslo ook ten doel heeft om deze gevoelens te verminderen. Toch is veiilgheidsbeleving wel degelijk een eigen thema, immers één van de doelen is dat inwoners zich veilig voelen. Wel heeft dit thema belangrijke relaties met andere thema's in het programma.

<u>Jong Angelslo</u>

Uit cijfers van de politie blijkt dat er opvallend veel meldingen van jeugdoverlast zijn of worden gedaan. Ook komt dit naar voren uit de buurtonderzoeken die Sedna heeft gehouden. De overlast bestaat uit daadwerkelijk baldadig en/of crimineel gedrag. Maar in veel gevallen wordt overlast veroorzaakt door een groep jongeren dat op straat hangt. Dit rondhangen van deze groep geeft bij omwonenden een gevoel van onveiligheid. Dit is ook versterkt door het wegvallen van Catch als plek waar jongeren samen konden komen. Vooral rond OBS Angelslo is een groep waarneembaar. Vanuit het programma Angelslo en met name Jong Angelslo wordt hier integraal inzet op gepleegd. Inmiddels bij is binnen het thema Jong Angelslo fase 2 aangebroken. In die fase worden de experimenten gevormd. Daarbij wordt het thema veiligheidsbeleving nadrukkelijk meegenomen.

Aanpak openbare ruimte

Zoals reeds beschreven bij het thema aanpak openbare ruimte geldt dat een aantrekkelijke leefomgeving een positieve invloed heeft op het gedrag dat men aldaar vertoond. Ook zorgt een aantrekkelijke omgeving ervoor dat het gevoel van onbehagen wordt verminderd en daardoor het veiligheidsgevoel wordt verbeterd. Het is daarbij van belang dat de omgeving:

- Overzichtelijk;
- beheersbaar;
- voorspelbaar en
- aantrekkelijk is.

Bovendien moet de omgeving voor de juiste personen toegankelijk of juist ontoegankelijk zijn. Is het makkelijk de weg te vinden, je thuis te voelen? En ondersteunt de opzet en het karakter van de straat, buurt, wijk, enzovoort – bezien vanuit de gebruiker – de gewenste sociale interactie en vermindert het de kans op ongewenste interactie? Straalt de inrichting een prettig verblijfsklimaat uit of juist niet? Dat zijn aspecten die vanuit het ontwerp en de inrichting van de omgeving van belang zijn voor de veiligheidsbeleving.

Ook het aspect van beheer van de openbare ruimte bij het thema aanpak openbare ruimte zal bijdragen aan het verbeteren van de veiligheidsbeleving in Angelslo. Sociale orde en zorg voor de omgeving draagt bij aan een positief veiligheidsbeleving. Verloedering, vervuiling, gebrek aan onderhoud: dit zijn al snel signalen voor het tegenovergestelde. Het zal zich veelal vertalen in een sterkere onveiligheidsbeleving.

Doel:

Het verbeteren van de veiligheidsbeleving in de wijk Angelslo.

Effecten:

- Een omgeving waarin het veiliger en prettiger wonen is.
- De leefbaarheid neemt toe.
- Het imago van de gemeente en corporaties neemt toe.
- De veiligheidsbeleving wordt positief beïnvloed.
- Het terugdringen van de schade door overlast en verloedering levert een besparing op**.**

Monitoring:

Wat vooral doorwerkt in de veiligheidsbeleving zijn delicten of vormen van overlast die mensen de indruk geven dat de sociale, morele of fysieke orde in hun omgeving in gevaar is.

Het is daarom belangrijk om te blijven monitoren wat er zich in de wijk Angelslo voordoet aan criminaliteit en/of overlast. Daarbij is het van belang om ook in te schatten in welke mate inwoners daar direct of indirect mee worden geconfronteerd? Door zelf slachtoffer te worden, door er getuige van te zijn, of door er via via van te horen? Ook media speelt hierbij een belangrijke rol.

Manieren om dit te inzichtelijk te houden zijn:

- Gebiedsscan politie
- Veiligheidsmonitor

- Burgerpeiling Gemeente Emmen - wijk Angelslo
- Klein overleg Angelslo

Integraliteit:

Werken aan veiligheidsbeleving vraagt ook om een integrale aanpak. Door de breedte van dit onderwerp spelen uiteenlopende organisaties een rol. Om de integraliteit te waarborgen is een klein overleg Angelslo opgesteld. Onder voorzitterschap van programma Angelslo zijn hierbij aangesloten:

- Wijkagenten
- Wijkboa
- Gebiedscoordinator
- Jongerenwerker

Aanpak:

De Tafel van 12 is een overzicht van factoren die in de specifieke situatie van invloed (kunnen) zijn op de veiligheidsbeleving, én die zich lenen voor beïnvloeding via het beleid. De aanpak vanuit programa Angelslo is voor een groot gedeelte al (mede) aan de hand van de tafel van 12 vormgegeven.

METHODE

ROL PROGRAMMATEAM

Vanuit de aandachtsgebieden is het van belang om partijen buiten en binnen de organisatie te betrekken, aan te spreken en met elkaar te verbinden. Het programmateam houdt het overzicht en waakt over de integrale aanpak tussen de geprioriteerde thema's.

Het programmateam zorgt ervoor dat er per thema een overzichtelijk en zichtbaar plan ligt. Per thema is er een duidelijke doelstelling geformuleerd en wordt aangegeven welke acties er ingezet worden om deze doelen te bereiken. Tevens wordt per thema inzichtelijk gemaakt hoe de integraliteit wordt gewaarborgd. Het doel daarvan is mede om partijen (zowel intern als extern) te verleiden om hun werkzaamheden die zij al uitvoeren ofwel een met een kleine aanpassing laten aansluiten bij de thema's van het programma Angelslo. Het programmateam helpt degene die daarvoor initiatief nemen. Integraal werken wordt hierdoor zowel van bovenop als onderop opgepakt.

POSITIONERING PROGRAMMA ANGELSLO

Door middel van de aanpak in Angelslo proberen we de onderlinge lijnen tussen gemeente, bewoners en organisaties te verkorten, zodat we elkaar blijvend weten te vinden. Door het vergroten en het versnellen van de samenwerking tussen inwoners en de verschillende maatschappelijke organisaties binnen Angelslo worden doelen sneller gerealiseerd. Onderstaand schema laat zien welke stakeholders relevant per aandachtsgebied. Hierbij geldt dat bepaalde stakeholders inzet plegen op meerdere aandachtsgebieden. Daarbij initieert, regisseert en stuurt het programmateam sterk.

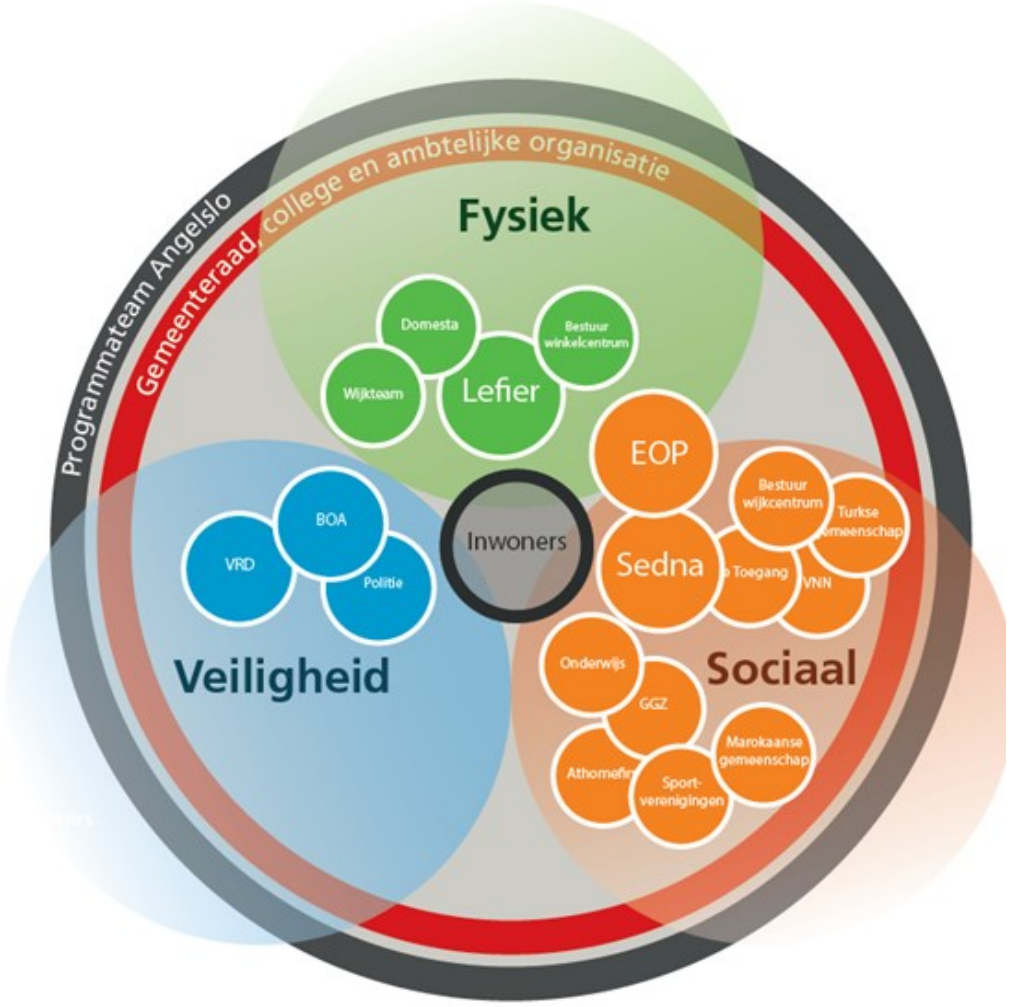

DORPS- EN WIJKGERICHTE AANPAK

De dorps- en wijkgerichte aanpak is er vooral op gericht de relatie tussen de inwoners en de gemeente te verbeteren en te versterken. Het verbeteren van de betrokkenheid van inwoners en het verkorten van de lijnen met de gemeente (aanspreekbaarheid). De inzet moet vanuit het perspectief van de inwoner (maatschappelijk) effect hebben.

Dorp- en wijkgerichte aanpak stelt dat elk dorp/wijk zijn eigen aanpak verdient. Om dit vorm te geven is een kwadrantenstelsel ontwikkeld. Gelet op diverse factoren o.a. complexiteit van de opgaves, de losse structuur in de wijk en de schaalgrootte valt de wijk Angelslo in het kwadrant "managen" (zie onderstaand schema). Bij dit kwadrant hoort een programmatische aanpak. Het programma Angelslo is de eerste wijk die werkt volgens de wijk- en dorpgerichte aanpak en is dus een pilot.

INTEGRAAL WERKEN

Problemen staan nooit op zichzelf. Indien vraagstukken eenzijdig worden benaderd, loop je het risico dat de oplossing te weinig effect heeft, omdat het niet tot de kern van het probleem doordringt. Integraal werken betekent dat je bij problemen vanuit verschillende invalshoeken in samenhang zoekt naar oplossingen. Om zo de oplossing wel tot de kern van de problematiek door te laten dringen.

Door in samenhang vanuit de drie pijlers Sociaal, Fysiek en Veiligheid/Openbare orde het programma vorm te geven, geloven wij dat vrijwel alle inzet voor de wijk zo een meer(voudig) resultaat oplevert, maatregelen uit verschillende aandachtsgebieden elkaar versterken en wordt voorkomen dat ze elkaar gaan tegenwerken. Op deze manier sluiten we beter aan bij wat er bij inwoners leeft.

Zo is in Angelslo de inrichting van de openbare ruimte van invloed op het veiligheidsgevoel van inwoners. Verpaupering speelt daarbij in negatieve zin een belangrijke rol. Vergaande verpaupering zal uiteindelijk overlast en criminaliteit aantrekken en versterken. Een dergelijke wijk zal geen aantrekkelijke omgeving zijn om te wonen.

Binnen deze aanpak in Angelslo zijn een aantal uitgangspunten gekozen:

- Er direct op af! Daar waar meteen zaken kunnen worden opgepakt, meteen handelen (te denken valt aan zaken waar direct met bewoners in overleg kan worden gegaan over

praktische oplossingen waarvoor geen financiële of procedurele hindernissen zijn. Goede afstemming met de lijnorganisatie is daarbij essentieel.

- Angelslo Toekomstbestendig - Gezamenlijke gedragen visie op hoe de wijk er op de lange termijn (2030) uit zou moeten zien.
- Experimenteer met innovatieve projecten en een nieuwe aanpak in het kader van dorps-en wijkgerichte aanpak.

INWONERSPARTICIPATIE

Om de relatie tussen inwoner en overheid te kunnen versterken is de participatie van die inwoners bij het programma Angelslo van cruciaal belang. Participatie is hierin een breed begrip. Inwoners kunnen participeren door mee te organiseren maar ook door hun mening te geven. Aan de basis hiervan staat de participatieladder waarin iedere sport hoger op de ladder staat voor een activere betrokkenheid.

Binnen het programma wordt hier actief aan gewerkt door een nauwe samenwerking met de Erkende Overleg Partner Angelslo (EOP Angelslo). De EOP is door de gemeente erkend als formele inwonersvertegenwoordiging. EOP Angelslo bestaat uit een bestuur van vier enthousiaste vrijwilligers die hun best doen om op te treden als overlegpartner voor de gemeente en de inwoners zo goed mogelijk te informeren over de acties/activiteiten die er in de wijk plaatsvinden.

Hier blijft het echter niet bij. Om een goede representatie te hebben van alle inwoners maakt het programma gebruik van verschillende instrumenten en partijen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Inwonersbijeenkomsten
- Gesprekken met sleutelfiguren in de wijk
- Gesprekken met bewonerscommissies van appartementencomplexen
- Gesprekken vertegenwoordigers van verschillende doelgroepen (denk aan de Marokkaanse en Turkse gemeenschap)
- Enquetes (al dan niet via andere partijen zoals Sedna)

EOP Angelslo zal hier steeds bij betrokken/uitgenodigd worden. Enerzijds om de EOP mee te nemen vanuit hun rol (legitimiteit), maar anderzijds ook om hen de kans te bieden om aan hun eigen doelstellingen te werken met betrekking tot representativiteit.

INFORMATIEGESTUURD WERKEN

In samenwerking met het DataLab Emmen vanuit het programma Informatie Gestuurd Emmen, werken we aan de ontwikkeling van de Emmen Monitor. Een monitor die (startend bij Angelslo vanuit een pilot) ervoor zorgt dat we inzicht krijgen in de maatschappelijke opgaven van Emmen door middel van correcte, gestructureerde informatie die op een sprekende en slimme manier wordt weergegeven. De Emmen Monitor ondersteunt medewerkers in het maken van met feiten onderbouwde beslissingen en stimuleert daarmee het informatiegestuurd werken. Hiervoor is het van belang dat we gebruik maken van kloppende en actuele data, waarbij we samen met gebruikers en samenwerkingspartners bepalen welke data dit moet zijn. Zo zijn we gestart binnen het thema armoede, sociaal domein, met het bepalen welke informatie we in de MMmonitor nodig hebben, zodat we hier door de jaren heen op kunnen monitoren én sturen.

COMMUNICATIE

Communicatie is erg belangrijk. Ook hierbij werken we samen met onze partners en inwoners (integraal). We maken gebruik van een compacte communicatiestrategie die op hoofdlijnen weergeeft wat de uitgangspunten voor de communicatie zijn, welke aandachtspunten er zijn en met welke risico's we te maken hebben. Deze zogenaamde kapstok gebruiken we bij de uitwerking van de compacte plannen van aanpak (pva) voor de communicatie over de projecten. Ieder project krijgt vervolgens een eigen pva.

Deze zogenaamde pva's geven in detail weer welke middelen we inzetten en op welke manier. Daarnaast komt er een communicatiekalender die per kwartaal weergeeft wanneer we waarover communiceren.

De communicatie-aanpak is vooral gericht op de projecten die direct onder het programma vallen. Dit zijn echter niet de enige projecten die in de wijk uitgevoerd worden. Om de doelstelling van het programma te behalen vinden we het belangrijk dat ook binnen andere projecten in de wijk goed gecommuniceerd wordt. Daarom zorgen we ervoor dat zowel de projectteams die projecten in de wijk uitvoeren op de hoogte zijn van de strategie en zoeken we, waar mogelijk, de verbinding in de communicatie.

KRITISCHE SUCCESFACTOREN

Programma Angelslo is een breed programma waarin samenwerking met andere organisaties en inwoners een belangrijke factor is. Om te zorgen dat dit goed verloopt houden we naast de eerder genoemde uitgangspunten rekening met een aantal risico's:

Risico	Beschrijving	Aanpak
Geen of te weinig draagvlak/commitment	De gemeente neemt met het starten van programma Angelslo het voortouw in een wijkgerichte aanpak. Om deze aanpak te laten slagen is draagvlak nodig bij de	Door de doelgroep (inwoners en organisaties) actief mee te nemen in de aanpak, de communicatie daar waar mogelijk samen op te pakken

	inwoners, gemeentelijke organisatie, (keten)partners en andere organisaties die actief zijn in de wijk.	betrekken we hen bij het programma. Hiermee bevorderen we het eigenaarschap binnen het programma. De verdere beheersing van dit risico dient overkoepelend opgepakt te worden in afspraken met de organisaties.
Financieel tekort gemeente	De gemeente heeft momenteel te kampen met een financieel tekort. Er is minder geld beschikbaar om te investeren in projecten. Het college heeft hier concrete keuzes in gemaakt die de Raad zijn voorgelegd. Deze keuzes raken de hele gemeente. Het ADC traject binnen de interne organisatie kan gevolgen hebben voor de ambtelijke inzet op het programma. Overigens blijft financiën de komende jaren een belangrijk thema en blijft dit risico zich voordoen.	We zijn terughoudend, maken bewuste keuzes met betrekking tot besteding van de budgetten en zijn transparant.
Iedereen bij elkaar houden	Tijd speelt een belangrijke rol binnen programma Angelslo. Het is een programma dat gedurende meerdere jaren actief is. Juist doordat deze termijn lang is, bestaat het risico dat de doelgroep afhaakt.	We zijn transparant over het proces, maken concrete afspraken (ook in het kader van een eventuele terugkoppeling) en sturen op een strak tijdspad. Verder investeren we in de band met inwoners en organisaties.
Bestuurlijk draagvlak	Omdat het programma een hele wijk raakt en we projecten uitvoeren die verschillende bestuurders raken, is het een uitdaging om het draagvlak voor het programma binnen het bestuur te behouden. Er moet een balans zijn tussen de doelstellingen van het programma en doelstellingen van de verschillende beleidsterreinen. Bestuurlijke wisselingen vormen een risico.	We hebben regelmatig een bijpraat moment met de coördinerend wethouder en zoeken aansluiting bij andere beleidsterreinen om draagvlak binnen het bestuur te behouden/te toetsen. Ook de gemeenteraad wordt structureel bijgepraat over het programma.
Inwonersparticipatie	In de praktijk blijkt inwonersparticipatie een moeilijke opgave. Zo ook in Angelslo.	Vanuit het programma zetten we acties/middelen in om inwoners te bereiken.

Constante bezetting van het programma-team	Personeelswisselingen vormen een risico voor de continuïteit van het realiseren van de programmadoelstellingen.	Vanuit het programma kan hier niet in voorzien worden. Met de lijn wordt het contact goed onderhouden om nut, noodzaak en voortgang te duiden. Daar waar gaten ontstaan of dreigen te ontstaan wordt een beroep op de lijn gedaan.
Monitoring	Het effect van de intensieve en specialistisch aanpak in de wijk Angelslo wordt zichtbaar gemaakt met behulp van monitoring. Door verschillende ontwikkelingen waar geen of nauwelijks invloed op uitgeoefend kan worden kan het beeld van de effecten vertroebelen. Het realiseren van effectmonitoring is een tijdsintensieve activiteit waarbij externe partijen een belangrijke rol spelen. Door verschillende redenen kan hierdoor vertraging opgelopen worden (bv bereidheid / kosten enz).	Het programmateam werkt op basis van een activiteitenplanning en houdt verschillende media in de gaten waar uitingen over Angelslo worden gedaan. Deze uitingen worden vastgelegd.
Mandatering	De mandatering, ingeval van tegenstrijdige gemeentelijke overtuigingen / meningen kunnen conflicten geven tussen het programma en de lijn.	De inzet vanuit het programma is gericht op verbinding en samenhang. Het mandaat is geregeld. Bij conflicterende situaties wordt opdrachtgever geïnformeerd.
Maatschappelijke onrust in andere wijken	Door incidenten met (politiek) maatschappelijke doelen kan de prioritering van de inzet op Angelslo anders uitvallen.	Het programma gaat uit van een relatief korte looptijd van 3 jaar.
Te korte looptijd programma zichtbare en meetbare effecten	Het programma kan een te korte looptijd hebben om duidelijke, meetbare resultaten op te leveren.	Binnen 3 jaar (looptijd van het Programma Angelslo) worden veel activiteiten door zowel lijn als programma uitgevoerd. Door monitoring moet duidelijk worden of de effecten zich voordoen. Er kan ingezet worden om het programma te verlengen.

FINANCIËN

Zoals elk programma heeft ook het programma Angelslo, naast bestaande financieringsbronnen extra middelen nodig om de ambities te realiseren. Tot en met 2021 zijn uitvoeringsmiddelen voor een programma manager, secretariële ondersteuning en projectkosten beschikbaar gesteld. Namelijk totaal € 200.000,-- . Mogelijk gaat het programma langer duren. Dit omdat het realiseren van programma-ambities complex is.

Met het koersdocument is richting gegeven, maar zijn de financiële contouren nog niet duidelijk. Naast deze middelen is de verwachting dat er meer middelen nodig zijn om de ambities waar te maken. Op dit moment is het echter nog niet duidelijk om hoeveel middelen het gaat. Naast de inzet van extra middelen wordt op (middel tot lange) termijn efficiency gerealiseerd. Welke efficiency dit betreft en op welke budgetten is nu nog niet duidelijk. In zeker zin is er sprake van een bepaald sociaal/maatschappelijk rendement dat uit te drukken is in geld.

In eerste instantie worden reguliere middelen ingezet. Dit door voortdurend afstemming te zoeken met verschillende beleidsterreinen en de middelen integraal in te zetten. We zijn ons ervan bewust dat hiervoor mogelijk heroverwegingen en/of herprioritering van inzet van bepaalde middelen nodig is. Naast reguliere middelen wordt ingezet om nieuwe fondsen en/of subsidies te werven, danwel om samen met partners, op basis van gemeenschappelijke belangen, naar mogelijkheden te zoeken. Ook (zekere) toekomstige rendementen kunnen mogelijk ingezet worden om de ambities van dit programma te realiseren.

Wij vinden het niet verstandig om in deze fase ongefundeerd zomaar bedragen te noemen. Per thema/onderwerp/project wordt het college om nadere besluitvorming gevraagd.

Naar verwachting zijn voor de thema's fysiek veel middelen nodig. De aard van deze ambities zijn wezenlijk anders dan de opgaves voor de thema's binnen de domeinen Sociaal en Veiligheid.

Een programma met complexe, lange termijn ambities, heeft middelen nodig om te kunnen investeren. In de afweging van inzet van middelen is het aan te bevelen om reserveringen te doen voor toekomstige uitgaven binnen dit programma. Zonder (extra) middelen wordt het realiseren van de ambities lastig (en misschien onmogelijk) en kunnen (ver) uit de tijd lopen.

BIJLAGE 1 - TOTAALLIJST

Totaaloverzicht programma Angelslo

Fysiek

Nr.	Overzicht projecten per aandachtsgebied en thema	voortgang inzet
1.1	**Woningvoorraad**	
1.1.1	Opstellen woon-en leefbaarheidsvisie	analyse is klaar, project loopt
1.1.2	Vernieuwde stedebouwkundige visie	zie 1.1
1.1.2	Inloopavond inwoners / stakeholders tbv WI-visie	14-03-2019 afgerond
1.1.3	Samenwerking woningbouwverenigingen	afstemming met beide vindt plaats, blijven investeren op de relatie
1.1.4.	Verkoop en invulling kavels Oude Meerdijk/Langiusdijk	ontwikkeling gebied gerealiseerd, via lijn Economie
1.1.5	Particuliere verhuur	beleidsregels kamerverhuur, relatie met Woonoverlast
1.1.6	Saneren onderkant woningmarkt. Transformeren naar nw woonprod.	stedebouwkundig onderzoek naar aantallen en locaties in de wijk
1.1.7	Bestaand bezit verduurzamen	prestatieafspraken met Lefier, haalbaarheidsstudie naar restwarmte
1.2	**Voorzieningen**	
1.2.1	Winkelcentrumgebied	Verdiepende stedebouwkundige studie naar het gehele gebied
1.2.2	Onderzoek naar mogelijkheden vernieuwing	Samen met bestuur komen tot tijdpad en uitgangspunten
1.2.3	Middelbare scholen	afstemming met Carmelcollege ingezet, breder overleg zal worden opgepakt
1.2.4	Statenweg in relatie tot verkeersveiligheid	Deelstudie functie Statenweg in relatie tot de diverse voorzieningen
1.2.5	Basisonderwijs - De Twiespan en OBS	structureel overleg vindt plaats, beide scholen zeer betrokken
1.2.6	Speelvoorzieningen	afstemming met lijn, via gebiedscoördinator
1.2.7	Voorzieningen jongeren en ouderen	Onderdeel Projecten Jong Angelslo en Woonoverlast
1.2.8	Locatie Moskee in relatie tot bereikbaarheid Winkelcentrum	Relatie met heroverweging Winkelcentrumgebied
1.3	**Verkeer**	
1.3.1	Smartcity	studenten Hanze Hogeschool Emmen onderzoeken toepassing slimme lantaarnpalen
1.3.2	Parkeerplaatsen	parkeerpl. Statenweg (nabij Winkelcentrum) wordt nu aangelegd
1.3.3	Statenweg oversteekplaatsen (Holtlaan, Dingspellaan, Veldlaan	maken verbetervoorstel
1.3.4	Husingecamp	toevoeging parkeerplaatsen.
1.3.5	Hoitingeslag en Fokkingeslag	toevoeging parkeerplaatsen.
1.3.6	Rondweg wijziging	onderdeel Emmen vernieuwt
1.3.7	Fietspaden (Havixhorst, Wendeling en Haselackers)	onderdeel Emmen vernieuwt en maken verbetervoorstel
1.3.8	Fiets-en voetverbinding ontwikkeling Scheperpark en Boermarkeweg	relatie met herontwikkeling terrein Aquarenabad en verdubbeling Boermarkeweg
1.3.9	Fietsverbinding Oude Markeweg	maken verbetervoorstel ivm sociale onveiligheid
1.3.10	Verkeersintensiteit nabij scholen Wendeling	maken verbetervoorstel "halen en brengen" bij de scholen aan de Wendeling
1.3.11	Voetgangersverbingding tussen Stenden Hogeschool en bushalte	maken verbetervoorstel ook in relatie tot aanpak Boermarkeweg
1.3.12	Openbaar vervoer	GVVP en progr is aangehaakt
1.3.13	Verkeersveiligheid rondom winkelcentrum	maken verbetervoorstel specifiek parkeerterreinen en Landschaplaan
1.4	**Aanpak openbare ruimte**	
1.4.1	Grofvuil bij bovengrondse containers	afspraak met Area klaar, oezicht en handhaving betrokken.
1.4.2	Herhaling opgeschoonde wijk voorbeel Kerspellaan	Evaluatie geweest, Torflang gepland 13-4-2019
1.4.3	Opschoonactie groen/grijs Torflang en/of de Dillen	planning 13-4-2019 voorbereiding klaar
1.4.4	Groen onderhoud	diverse acties in de lijn opgepakt, beheer blijft risicobeeld
1.4.5	Onkruid verwijderen	contract met Area klaar
1.4.6	Uitvoering en verbinding asowet met handhaving	binnen project Woonoverlast binnen progr Angelslo
1.4.7	Samenwerking handhaving en toezicht	binnen project Woonoverlast, goede afstemming nodig en terugkoppeling
1.4.8	Opschoonacties gehele wijk	zie ook 1.4.3
1.4.9	Grijs onderhoud	Afstemming met Erik Wenneker, beheer
1.4.10	Aanpak grijs en verkoop groenstrook Havixhorst	afgerond en opgeleverd
1.4.11	Aanpak Thedingecamp	afgerond en opgeleverd
1.4.12	Specifiek tussen scholen en winkelcentrum	wordt door twee vrijwilligers periodiek gedaan
1.4.13	Hondenafval	nog geen concrete acties en specifieke aandacht
1.4.14	Parkeerplaats Statenweg tussen wijkcentrum en sporthal	mei 2019 in uitvoering. Progr Angelslo aangehaakt
1.4.15	Signalen bewoners parkeerplaats Statenweg	afgerond
1.4.16	Riolering Elkingeslag, Smedingeslag en Heerningeslag	inmiddels in uitvoering en progr Angelslo is aangehaakt

Sociaal

Nr.	Overzicht projecten per aandachtsgebied en thema	voortgang inzet
2.1	**Armoede en schulden**	
2.1.1	Laagdrempelige schuldhulpverlening Sedna	onderdeel van Project Armoede en Schulden
2.1.2	Sport in relatie tot minima	Gezondheid en sport integraal (ook binnen project Armoede en Schulden)
2.1.3	Aansluiting Alliantie van kracht	Mogelijk thema generationele armoede onderdeel project Armoede en Schulden
2.1.4	Aanpak publieke waarden	Niet concreet aandacht binnen Programma Angelslo
2.1.5	Project vroegsignalering problematische schulden	Onderdeel Project Armoede en Schulden
2.1.6	Project "vroeg erop af" voorbeel A'dam	Zie actie 2.2.5
2.1.7	Informatievoorziening regelingen	is nog niet opgepakt. Onderdeel project Armoede en Schulden
2.2.8	Minima ondersteunen in relatie tot Gezondheid	Info-voorziening, sportieve activiteiten organiseren enz. (samen met inwoners)
2.2.9	Niet gebruik Ink. Ondersteunende maatregelen tegengaan	Doorontwikkeling Angelslo Monitor in het kader van Informatie gestuurd werken
2.2.10	Wonen voor statushouders	Training organiseren samen met Wooncorporatie
2.2.11	Wijkrestaurant	Is operationeel. Locatie OBS Angelslo
2.2	**Jong Angelslo**	
2.2.1	Jongerenbeleid	Onderdeel project 6 "Jong Angelslo"
2.2.2	Kinderen in beweging	Zowel binnen project Jong Angelslo als binnen aanpak gezondheid
2.2.3	Actief de wijk in jongeren te benaderen en te spreken	Continu ophalen van wensen en behoeftes jongeren. Resulteert in juiste aanpak wijk
2.2.4	Vernieuwen/opwaardering speelveld OBS	Oa vervanging doeltje. Realiseren watertappunt enz.
2.2.5.	Acties vanuit jongeren om middelen/financiën te genereren	Oefenen met voorbeeld watertappunt
2.2.6.	Realiseren ontmoetingsplek	Urgent vraagstuk. Op dit moment geen plek. Kernteam Jong Angelslo werkt dit uit.
2.2.7	Sportactiviteiten als middel	Sportmomenten gebruiken om in contact te komen en blijven met kinderen
2.2.8	Gesprek met buurtbewoners	Hoe ervaren buurtbewoners groepen jongeren en investering in de relatie
2.2.9	Gesprek met ouders	Wat is er nodig om leefklimaat te verbeteren en welke bijdrage leveren zij
2.2.10	Sessies/gesprekken met leerlingen groep 8 OBS Angelslo en Twiespan	Ophalen info over beleving kinderen over de wijk
2.3	**Werkgelegenheid**	
2.3.1	Werkwinkel	Nog niet concreet gemaakt. Samenwerking Menso?
2.3.2	Laag opleidingsniveau	Nog niet concreet gemaakt, mogelijk onderdeel project Werkgelegenheid
2.3.3	Aanpak jeugdwerkloosheid	Binnen thema Werkgelegenheid nader onderzoeken samen met Menso
2.3.4	Structurele afspraken met Menso over inzet in Angelslo	In samenspraak met contractbeheer separaat afspraken maken Angelslo
2.3.5	Ondersteuning ZZP'ers	Aanpak ZZP'ers nader onderzoeken met Menso bij start en vervolg
2.3.6	Ondersteuning deeltijders vinden aanvullend werk	Samen met Menso plan onderzoeken
2.3.7	Vinden doelgroep "werkende armen"	Integrale aanpak met Economie, Menso, Ink ondersteurning, Schulddienstverlening
2.3.8	Re-integratie statushouders	1 van de doelgroepen binnen project Werkgelegenheid
2.3.9	Terugdringen laaggeletterdheid	Speerpunt in de lijn bij team BOS en Actiepunt bij Sedna (Netwerkbijeenkomst)
	Sociaal Algemeen	
2.3.1	Sociaal Team	Evaluatie afgerond. Adviezen worden zoveel mogelijk overgenomen.
2.3.2	Samenwerking ketenpartners oa AtHomeFirst, Sedna, Onderwijs	Prima investering op de relatie en het commitment op de aanpak
2.3.3	Drempel zorgmijders (eigen bijdrage CAK) verlagen	Wettelijk regelgeving geen taak Programmateam. Signaal wordt wel afgegeven
2.3.4	Sociale agenda Angelslo	In samenwerking tussen partners ontwikkelen. Initiatief programmateam
2.3.5	Verbeteren positie Ouderen (oa eenzaamheid en mobiliteit)	Afstemmen binnen overleg Sedna-Athomefirst-Progr team.
2.3.7	Tegengaan sociale uitsluiting in buurten	Onderdeel aanpak Sedna ook inventarisatie op opschoonactie
2.3.8	Aanpak relatie maatwerkfonds	?
2.3.9	Discriminatie	te groot thema
2.3.10	Multicultureel	te groot thema
2.4	**Daklozen**	**wordt in de lijn Emmen breed opgepakt**
2.4.1	Capaciteit nachtopvang Centrum	wordt in de lijn Emmen breed opgepakt
2.4.2	Outreached team daklozen	wordt in de lijn Emmen breed opgepakt

Veiligheid

Nr.	Overzicht projecten per aandachtsgebied en thema	voortgang inzet
3.1	**(woon)overlast**	
3.1.1	Pilot bureau woontalent	doorlopend en evaluatie 3e kwartaal 2019
3.1.2	Beleidsregels aanpak woonoverlast implementeren	project woonoverlast en bestaand beleid toepassing nader verkennen
3.1.3	Meldpunt overlast (buurtinitiatief) GESTOPT	afstemming wordt georganiseerd
3.1.4	Pilot optimaal leven	doorlopend en afstemming vindt plaats (Jolien en AJ de Jong)
3.1.5	Sociaal team Angelslo	doorlopend en versteviging Soc.Team Angelslo
3.1.6	Uitvoeren drugsbeleid	afstemming tussen projecten Woonoverlast en Jong Angelslo
3.1.7	Plan van aanpak alcoholmatiging jongeren	afstemming Projecten Jong Angelslo en Middelen matiging Jeugd (GJ Wilms)
3.1.8	Inzet VNN (preventie en begeleiding)	afstemming vind plaats met VNN en Sedna en Jong Angelslo
3.1.9	Fysieke kwaliteit in relatie tot verpaupering woningen	onderdeel doelstelling diverse projecten Progr Angelslo
3.1.10	Controle kamerverhuurpanden door toezicht en handhaving	afstemming met TL's en med. van de beide teams
3.1.11	Buurtbemiddeling	
3.1.12	Inzicht type woningen en locatie i.r.t. overlastmeldingen	Ontwikkeling Monitoringssysteem
3.1.13	Aanpak particulier woningsbezit	Project woonoverlast
3.1.14	Garageboxen	Onderdeel Woon-en leefbaarheidsvisie
3.1.15	Relatie en afstemming grote kamerverhuurders intensiveren	Verkenning prestatieafspraken
3.1.16	Diverse trainingsvormen inwoners	oa statushouders en overprikkelde klagers
3.1.17	Relatie wooncoördperatie	Verscherpen prestatieafspraken
3.1.18	Overtreffende trap buurtbemiddeling	Onderzoeken pilot wijkmediator en/of wijkrechter
3.1.19	Overlastregisseur	Verkenning haalbaarheid
3.1.20	Inzet repressie maatregelen	Gedragsaanwijzing bestuurlijk en privaat, ontbinding huurcontract, inzet politie enz.
3.2	**Veiligheidsbeleving**	
3.2.1	Wijkboa's + Motie: Meer mogelijk voor handhaving	Onderzoek BOA's gaande. (Jolien en P. Tjepkema)
3.2.2	Hotspots gebiedstoezicht / politie	
3.2.3	Spreekuur wijkagenten in wijkcentrum	gerealiseerd en evaluatie 3e kwartaal 2019
3.2.4	Inzet politie zichtbaar in de wijk	afstemming tussen progr Angelslo, politie en BOA's (tav hotspots update nodig
3.2.5	Persoonsgerichte aanpak door politie	Middel/methode doorlopend proces politie
3.2.6	Pop-upstore preventie veiligheidsrisico's in- en rondom woning	Onderdeel Proj. Pop-up store.
3.2.7	Bewustwordingsbijeenkomsten diverse stakeholders	Onderdeel aanpak lokaal (AJ de Jong en M. Stulen)
3.2.8	Brandpreventie woningen en scholen enz	mediamoment afgerond met burgemeester, vervolg via Ruud
3.2.9	Aanpak opebare ruimte (zichtlijnen, lantaarnpalen kapot meubilair etc.)	

Algemeen

	Inwonersparticipatie	
.1	Belangenbehartigers recruteren (ondersteuning EOP enz)	continu proces, vindt afstemming plaats met EOP
.2	Afstemming sportverenigingen	via Buurtsportcoaches
.2.1	E & O Handbal	wordt nog opgepakt
.2.2	SC Angelslo	afstemming en contact gelegd, voorzitter betrokken en bekend met progr.
.3	Inwonersbijeenkomsten	Havixhorst en WLV/Progr geweest
.4	Multicultureel	via Moskee en marokkaanse gemeenschap en Sedna
.5	Afstemming EOP	continu proces
.5.1	Methode 5 sterren BOKD	initiatief ligt bij EOP
.6	Afstemming woonwagenkamp Vleerackers	afstemming via adv Woonwagenzaken (Willem Timmer)

6	**Integrale aanpak**	
6.1	Netwerken en kennisdelen en ophalen	continu proces binnen Progr Angelslo
6.2	Leren van anderen	vindt veel afstemming plaats binnen structuur van Progr en overig netwerk
6.3	Bemensen overleg gremia	bemensing vindt plaats
6.4	Erkende Overlegpartners	Veelvuldig afstemming vindt plaats, verkenning naar diverse rollen
6.5	Zichtbaarheid in de wijk	groeiproces
6.6	Inloopavonden	vinden plaats, voornamelijk verbonden aan projecten
6.7	Moskee en Marokkaanse Gemeenschap afstemming/relatie	Periodieke afstemming vindt plaats, relatie op orde
7	**Communicatie**	**Onderdeel diverse Projecten. Communicatiestrategie Angelslo vastgesteld**

8	**Data/Info**	**Onderdeel project Data/info gestuurd werken**
8.1	Update verhuisbewegingen	zie 7.2
8.2	Sociale dataset updaten	zie 7.2 en afstemming met med sociaal domein vindt plaats
8.3	Stakeholders/sleutelfiguren	Totaaloverzicht beschikbaar en wordt bijgewerkt
8.3.1	Verbinding met Sociaal Team en Wijkteam	Jolien doet onderzoek en afstemming met voorzitter Karin (Sedna)
8.3.2	Rol/positie buurtsportcoaches	afstemming met Hugo en Alette
8.4	Experiment dorp-en wijk gerichte aanpak	onderdeel van lokaal ontwikkeltraject. Afst.via Afien en Bert met Manny/Grietje
8.4.1	Innovatie en nieuw elan	blijft onderdeel van het experiment Programma Angelslo